

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

ประเทศลาวหรือที่เรียกกันแต่โบราณว่า อาณาจักรล้านช้าง ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของแหลมอินโดจีน (มหาติลา วีระวงศ์, 2539: 5) ก่อตั้งโดยเจ้าฟ้ารุ่งมณี ในปี พ.ศ. 1896 (สคโตชันดิวิชั่น, 2528:4) เมืองหลวงในสมัยนั้นคือเมืองเชียงทองหรือหลวงพระบางในปัจจุบัน อาณาจักรล้านช้างเคยมีดินแดนส่วนหนึ่งอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขงซึ่งปัจจุบันคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยและดินแดนฝั่งซ้ายคือประเทศลาวในปัจจุบัน (อุราลักษณ์ สติธิบุศร, 2526: 1 - 3)

อาณาจักรล้านช้างแบ่งเป็นสองยุค ยุคแรกเป็นอาณาจักรที่เจริญรุ่งเรืองมากในเขตสุวรรณภูมิ หลังจากได้ชัยชนะจากการต่อสู้กับอกราชกัณฑ์คืนจากพม่าพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงย้ายนครหลวงมาอยู่เวียงจันทน์ในปี พ.ศ. 2103 (ทองสีบ สุภะมาร์ค, 2528: 94 - 95) นครหลวงเวียงจันทน์จึงกลายเป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรล้านช้างในสมัยนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี พุทธศาสนา ตลอดจนศิลปวรรณคดี (บ่อแสงคำ วงคาลาและคณะ, 1987: 170)

ยุคที่สองเป็นช่วงที่อาณาจักรล้านช้างเสื่อมสลายเกิดความสับสนวุ่นวายด้านการเมืองและการปกครองเนื่องจากมีการแย่งชิงบัลลังก์ระหว่างราชวงศ์ด้วยกันจนทำให้อาณาจักรล้านช้างที่เคยเป็นเอกภาพมาเป็นเวลานานถูกแบ่งเป็นสามอาณาจักร ได้แก่ อาณาจักรเวียงจันทน์ อาณาจักรหลวงพระบางและอาณาจักรจำปาสัก (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2519: 9) การที่ทั้งสามอาณาจักรเป็นปรปักษ์ต่อกันทำให้ประชาชนขาดความสามัคคีจึงเป็นเหตุให้ตกเป็นเมืองประเทศราชของสยามตั้งแต่ปี พ.ศ. 2321 เป็นต้นมา (มหาคำ จำปาแก้วมณีและคณะ, 2539: 71) โดยที่พระเจ้าแผ่นดินสยามทรงยินยอมให้ลาวมีกษัตริย์ปกครองเช่นเดิม แม้ว่าอาณาจักรล้านช้างตกเป็นเมืองประเทศราชของสยามแล้วแต่ทั้งสามอาณาจักรก็ยังมี การแย่งชิงอำนาจภายในกันอยู่ตลอดเวลา (อุราลักษณ์ สติธิบุศร, 2526: 154)

หลังจากอาณาจักรล้านช้างตกเป็นเมืองประเทศราชของสยามระยะหนึ่ง ต่อมาค่านฝิ่งซ้ายของแม่น้ำโขง (ประเทศลาวปัจจุบัน) จึงตกเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. 2436 (อุราลักษณ์ สติธิบุตร, 2526 : 151) ส่งผลให้อิทธิพลทางวัฒนธรรมและประเพณี ฝรั่งเศสแผ่ขยายเข้าสู่สังคมลาว ฝรั่งเศสมีนโยบายคดกิจกรรมทางพุทธศาสนาแล้วส่งเสริมให้ประชาชนลาวหันมาให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางคริสตศาสนาแทน (พยนต์ ติมเจริญ, 2538: 80) นอกจากนี้การเรียนการสอนในโรงเรียนและภาษาที่ใช้ในราชการล้วนใช้ภาษาฝรั่งเศสทั้งสิ้น (บ่อแสงคำ วงคาลาและคณะ, 1987: 291) เหตุที่ประชาชนลาวได้เรียนรู้ภาษาฝรั่งเศส ส่งผลให้มีนักเขียนเขียนเรื่องสั้นลาวโดยได้รับอิทธิพลจากเรื่องสั้นของฝรั่งเศส

เรื่องสั้นลาวได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมฝรั่งเศสซึ่งเข้ามาเผยแพร่ในประเทศลาว พร้อมกับระบบการศึกษาแบบฝรั่งเศส นักเขียนลาวนำรูปแบบวรรณกรรมฝรั่งเศสมาเป็นแนวทางในการเขียนเรื่องสั้นลาว เช่นเรื่องสั้นเรื่อง “แอล เล ฟอว์มีดาบเบลอ, ลาเบลแมร์” (Elle est formidable, la belle mere.) เขียนโดย กะต่าย โคนสะโสลิด เป็นเรื่องแนวตลกขบขัน (อุทิน บุนยาวง, 2540: 2) จากนั้นจึงมีการแปลวรรณกรรมฝรั่งเศสเป็นภาษาลาวคือเรื่อง “หนองผีเปรต” (ຫນອງຜີເຜດ) แปลโดยท้าวเคนเรื่องนี้แปลมาจากนวนิยายขนาดสั้นของฝรั่งเศสเรื่อง “ลามาร์ โอดีอาบเบลอ” (La mare au diable) ของ จอร์จ ซองด์ (George Sand) แล้วนำโครงเรื่องมาคิดแปลงให้เข้ากับสภาพสังคมลาว (บ่อแสงคำ วงคาลาและคณะ, 1987: 295) ต่อมาเริ่มมีการเขียนนวนิยายเป็นภาษาลาวคือเรื่องพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ เขียนโดยลาวจินตามณีเป็นนามปากกาของ สมจิน ป. จิน เรื่องนี้ผู้แต่งได้รับอิทธิพล จากนวนิยายแนวสืบสวนจากยุโรป เช่นเรื่อง “เชอร์ล็อก โฮลม์” (Sherlock Holmes) ของ คอนัน คอยล์ (Conan Doyle) (อุทิน บุนยาวง, 2540: 3)

กลุ่มนักวิชาการลาวได้แก่ บ่อแสงคำ วงคาลา บัวแก้ว จะเดินลั้งลี สุกสะหว่าง สีมานะ วิเชียน ละหวินเชื้อ ไม มะนีวันและมีทอง สุวิไซ กล่าวถึงกำเนิดวรรณกรรมสมัยใหม่ลาวไว้ในหนังสือวรรณคดีลาว (ฉบับปะเถเถเถเถ) ว่าเริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2436 และอาจแบ่งตามยุคสมัยทางประวัติศาสตร์เป็นสามช่วง

ช่วงแรกระหว่าง ปี พ.ศ. 2436-2498 เป็นระยะแรกๆของการกำเนิดวรรณกรรมสมัยใหม่ลาวประเภทร้อยแก้วมีรูปแบบการเขียนที่เลียนแบบจากวรรณกรรมฝรั่งเศส เนื้อหาเน้นที่

การให้ความบันเทิงเป็นหลัก เช่นนวนิยายแบบสืบสวนสอบสวนหรือการผจญภัย ระยะเวลา
วรรณกรรมสมัยใหม่ประเภทร้อยแก้วยังมีน้อย

ช่วงที่สองระหว่างปี พ.ศ. 2498-2518 ช่วงนี้เริ่มมีงานเขียนเรื่องสั้น
และมีการแบ่งวรรณคดีสมัยใหม่ของลาวเป็นสองเขตที่มีการปกครองแตกต่างกัน เขตแรกเป็นเขต
ที่อยู่ในเวียงจันทน์ วรรณคดีในเขตนี้แบ่งเป็นสองกระแสคือกระแสวรรณคดีสังคมนิยม (realistic)
และกระแสวรรณคดีเพลินจิต (Romantic) ส่วนเขตที่สองคือเขตที่ได้รับ “การปลดปล่อย”
(เป็นเขตที่ปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์ลาว) มีการเขียนวรรณคดีที่เรียกว่าวรรณคดีปฏิวัติของ
พรรคประชาชนปฏิวัติลาวซึ่งได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมสังคมนิยมจากประเทศสังคมนิยม
ส่วนเนื้อหาสะท้อนสภาพสังคมลาว

ช่วงที่สามหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี พ.ศ. 2518 งานเขียนประเภท
สังคมนิยมยังคงแพร่หลายและดำเนินไปอย่างต่อเนื่องรัฐบาลชุดใหม่ได้ให้ความสำคัญ
กับศิลปวรรณคดีอย่างมากจึงเริ่มจัดให้มีการประกวดการเขียนเรื่องสั้นขึ้นทุกปีตามหัวข้อ
ที่คณะกรรมการกำหนดให้ (บ่อแสงคำ วงคาลาและคณะ: 1987)

งานสำรวจเกี่ยวกับเรื่องสั้นลาวของนักวิชาการไทยและนักเขียนลาวที่แสดง
ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกำเนิดและพัฒนาการของเรื่องสั้นลาว ได้แก่ บทความเรื่อง
“โฉมหน้าเรื่องสั้นร่วมสมัยของลาว” โดย รัชญา สังขพันธ์านนท์ ได้ข้อสรุปว่ากำเนิดและ
พัฒนาการเรื่องสั้นร่วมสมัยของลาวมีพัฒนาการควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและ
การปกครองมาโดยตลอดเรื่องสั้นลาวในช่วงแรกติดอยู่กับกรอบความคิดแบบสังคมนิยม
แต่ในปัจจุบันกรอบความคิดดังกล่าวค่อยๆคลี่คลายมาสู่แนวคิดที่หลากหลายขึ้นกว่าเดิม
(รัชญา สังขพันธ์านนท์: 2538)

บทความเรื่อง “วิถีสังคมและวิถีแห่งปัจเจกบุคคล: มุมมองและนำเสนอที่แตกต่าง
ระหว่างเรื่องสั้นร่วมสมัยไทยและลาว” โดย รัชญา สังขพันธ์านนท์ เป็นบทความศึกษาเปรียบเทียบ
เรื่องสั้นไทยและลาว ได้ผลสรุปว่า เรื่องสั้นลาวมักจะให้ความสำคัญกับปัญหาในระดับสังคม
มากกว่าปัญหาในระดับปัจเจกบุคคลแต่เรื่องสั้นไทยนั้นกลับตรงกันข้าม ทั้งนี้เป็นเพราะวิถีคิดและ
มุมมองที่แตกต่างกันของนักเขียนมีผลให้รูปแบบและเนื้อหาที่มีความแตกต่างกันไปด้วย
(รัชญา สังขพันธ์านนท์: 2540)

บทความเรื่อง “วรรณคดีลาวปัจจุบัน: กำเนิดและทำเอียง” โดยอุทิน บุนขาว นักเขียนลาวให้ความเห็นว่า วรรณกรรมลาวสมัยใหม่เกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งถือว่าช้ากว่าประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรื่องสั้นลาวในปัจจุบันมีแนวคิดที่หลากหลายมากขึ้นแต่แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติก็ยังคงเป็นที่นิยมของนักเขียนลาวอยู่เช่นกัน (อุทิน บุนขาว: 2540)

เรื่องสั้นลาวจำนวนหนึ่งแปลเป็นภาษาไทยได้แก่ รวมเรื่องสั้นชุดเมื่อแม่จากไป ของ อุทิน บุนขาว รวมเรื่องสั้นชุดกระดูกอเมริกัน ของ บุนทะนอง ชมไชฝน รวมเรื่องสั้นชุดควายโดยสาร ของ ไซสุวัน แพงพง ทั้ง 3 เล่มแปลโดยจินตริย์ และรวมเรื่องสั้นชุดสักแพง สักหลายๆ ของ รวมนักเขียนลาว แปลเป็นภาษาไทยโดย บุนทะนอง ชมไชฝน

ก่อนที่ผู้วิจัยจะลงมือเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยเคยอ่านเรื่องสั้นลาวที่แปลเป็นภาษาไทยแล้วรู้สึกประทับใจและพบว่าเรื่องสั้นลาวมีความน่าสนใจไม่แพ้เรื่องสั้นของชาติอื่น สิ่งนี้เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยตัดสินใจเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ และเรื่องสั้นจัดเป็นรูปแบบวรรณกรรมสมัยใหม่ประเภทหนึ่งของลาวซึ่งยังไม่เป็นที่แพร่หลายในวงกว้าง ประกอบกับยังไม่มีนักวิชาการศึกษาเรื่องสั้นของลาวอย่างจริงจัง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องสั้นลาวอย่างละเอียดโดยเลือกศึกษาพัฒนาการของเรื่องสั้นลาว ทั้งนี้เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับพัฒนาการและแนวโน้มของเรื่องสั้นลาว

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการเรื่องสั้นลาวในด้านองค์ประกอบโดยให้ความสำคัญกับแนวคิดและกลวิธีการประพันธ์
2. เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการเรื่องสั้นลาวที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1.3 สมมติฐานในการวิจัย

1. เรื่องสั้นลาวในระยะเริ่มแรกได้รับรูปแบบจากตะวันตกโดยเริ่มจากการแปลเรื่องสั้นฝรั่งเศสแล้วจึงนำโครงเรื่องมาดัดแปลงให้เข้ากับสภาพสังคมและวิถีชีวิตแบบลาว
2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมลาวตั้งแต่ช่วงที่ตกเป็นอาณานิคมฝรั่งเศส

ช่วงสงครามอินโดจีนจนถึงช่วงที่เป็นเอกราชมีอิทธิพลต่อแนวคิดของเรื่องสั้นลาว

1.4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เอกสารวิจัยและเสนอผลงานแบบพรรณนาวิเคราะห์โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. รวบรวมเรื่องสั้นของนักเขียนลาวที่ตีพิมพ์รวมเล่มการเก็บรวบรวมเรื่องสั้นลาวส่วนหนึ่งผู้วิจัยขอถ่ายเอกสารจากนักเขียนลาวทั้งนี้เพราะเรื่องสั้นบางเล่มไม่พิมพ์จำหน่ายเพิ่มบางส่วนถ่ายเอกสารจากหอสมุดแห่งชาติลาว ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องสั้นในยุคแรกบางส่วนสูญหายเป็นจำนวนมากเพราะความไม่สงบภายในประเทศลาว บางส่วนชาวฝรั่งเศสนำไปเก็บไว้ที่หอสมุดแห่งชาติฮานอย ประเทศเวียดนามและส่วนหนึ่งเก็บไว้ที่ปารีส ประเทศฝรั่งเศส (หม่มพัน รัตตะนะวง, 2541: สัมภาษณ์)

2. สัมภาษณ์นักเขียนลาว
3. ศึกษาแนวคิดของเรื่องสั้นลาวที่ปรากฏในระยะเริ่มแรกจนถึง พ.ศ. 2540
4. วิเคราะห์กลวิธีการเสนอแนวคิดที่ปรากฏในเรื่องสั้นลาว
5. วิเคราะห์สภาพสังคมลาวที่ปรากฏในเรื่องสั้นจากหนังสือรวมเรื่องสั้นที่ได้กำหนดไว้
6. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
7. เสนอรายงานการวิจัยเป็นรูปเล่ม

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาเรื่องสั้นลาวตั้งแต่แรกเริ่มจนกระทั่ง พ.ศ. 2540 โดยเลือกเรื่องสั้นลาวที่ตีพิมพ์รวมเล่มดังต่อไปนี้

1. รวมเรื่องสั้นชุดกุยกลืนสาวควากลิ้นผู้ชาย เขียนโดย รวมนักเขียน
2. รวมเรื่องสั้นชุดบ้านก็หอม เขียนโดย รวมนักเขียน
3. รวมเรื่องสั้นชุดลิมสัตยญา เขียนโดย รวมนักเขียน
4. รวมเรื่องสั้นชุดปิ่นและดอกไม้ เขียนโดย บุนทะนอง ชมไชคน
5. รวมเรื่องสั้นชุดดองสองชั้น เขียนโดย วิเศษ แสงวงศึกษา

6. รวมเรื่องสั้นชุดสว่างในความมืด ของ หุมพัน รัตตะนะวง
  7. รวมเรื่องสั้นชุดไปตามจดหมาย เขียนโดย รวมนักเขียน
  8. รวมเรื่องสั้นชุดแพงแม่ เขียนโดย อูทิน บุนยาวง
  9. รวมเรื่องสั้นชุดวังเขียว เขียนโดย สมสุข สุขสวัสดิ์
  10. รวมเรื่องสั้นชุดกระดูกอเมริกัน เขียนโดย บุนทะนอง ชมไชน
  11. รวมเรื่องสั้นชุดควายโดยสาร เขียนโดย ไซสุวัน แพงพง
  12. รวมเรื่องสั้นชุดฮักแพง ฮักหลายๆ เขียนโดย รวมนักเขียน
  13. รวมเรื่องสั้นชุดล่าเซสอื่น เขียนโดย วิเศษ แสงวงศึกษา
  14. รวมเรื่องสั้นชุดชะตาชีวิต เขียนโดย จันที เคือนสวรรค์
  15. รวมเรื่องสั้นชุดร้านเหล้าริมป่าช้า เขียนโดย บุนทะนอง ชมไชน
- รวมเรื่องสั้นทั้งหมด 146 เรื่อง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจกำเนิดและพัฒนาการของเรื่องสั้นลาวในด้านองค์ประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดและกลวิธีการประพันธ์
2. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเปรียบเทียบกับกำเนิดและพัฒนาการของเรื่องสั้นไทยและเรื่องสั้นของประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก เช่นกัน

1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยจะถอดอักษรวิธีลาวมาเป็นอักษรวิธีไทยในกรณีที่เป็นชื่อเฉพาะหรือคำศัพท์ และวงเล็บภาษาลาวประกอบ